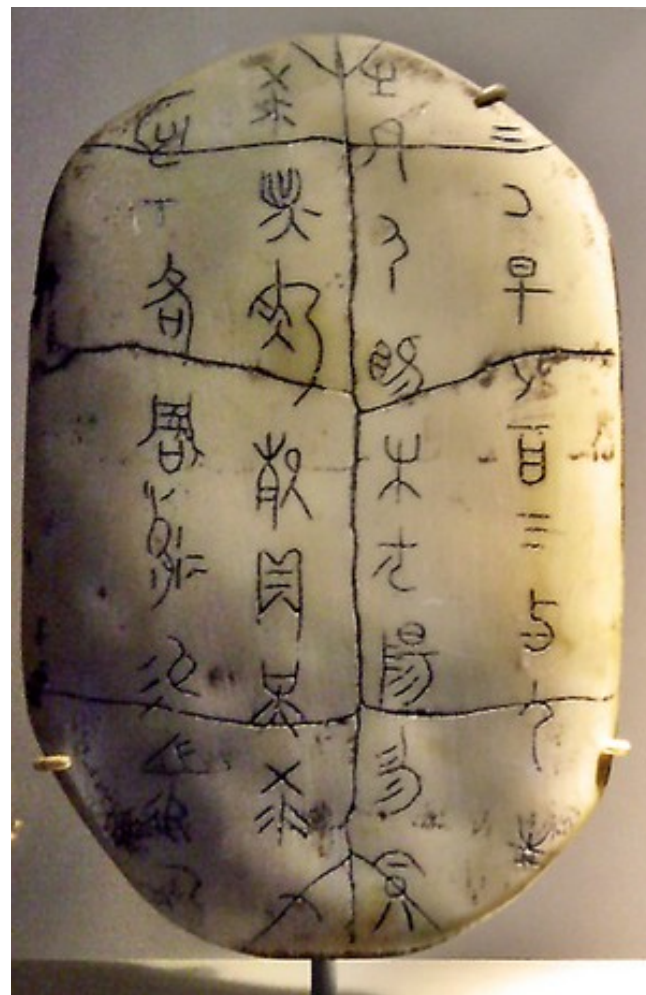

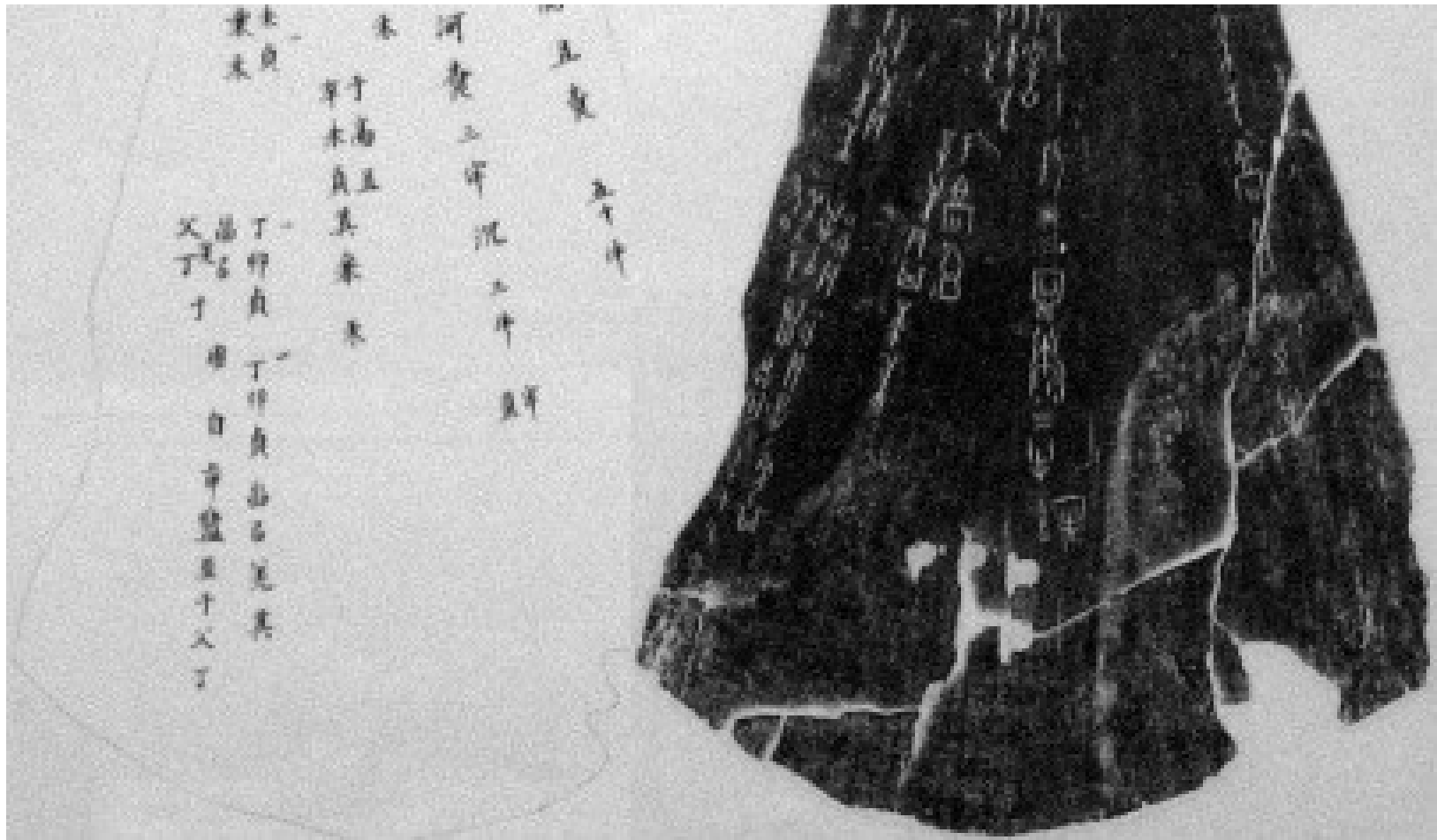
ČÍNSKÉ MÝTY

Písmo:

- podle mýtu ho vytvořil ve 27. stol. př.n.l. císařský rádce **Cchang Ťie** (mělo původ v obrázcích, které častým používáním zabstraktněly)
- znak zachycuje symbol pro **jednoslabičné slovo** a symbol pro **výslovnost**
- počet znaků původně přesahoval 10 000 a psaly se svisle do sloupců (na bambusové destičky, zvířecí kosti či želví krunýře)
- v 1. stol. př.n.l. Cchaj Lun vynalezl **papír**
- roku **868 byl** vynalezen **deskotisk** (tisk ze dřevěných matric na papír i hedvábí)

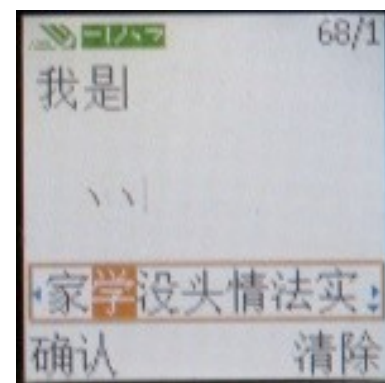
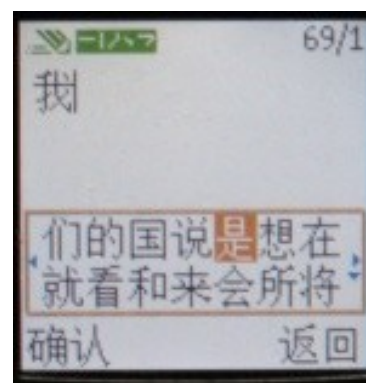
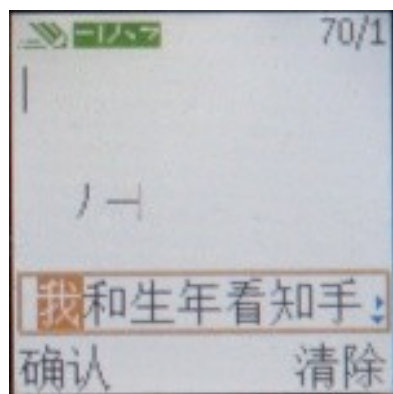
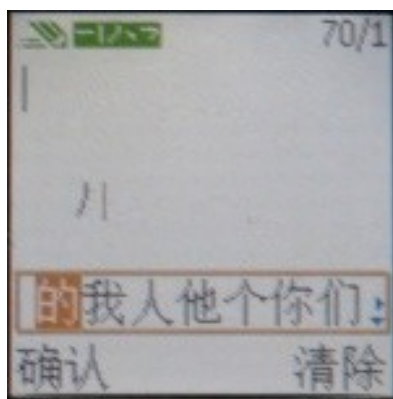
věštecké destičky s nejstarším písmem

	věštecká kost <i>jiaguwen</i>	velká pečeť <i>dazhuan</i>	malá pečeť <i>xiaozhuan</i>	úřední písmo <i>lišu</i>	standardní písmo <i>kaišu</i>	psací písmo <i>xingshū</i>	plynulé písmo <i>kaoshū</i>	moderní zjednodušené <i>jiantizi</i>
rén (*nin) člověk								
nǚ (*nraʔ) žena								
er (*nhaʔ) ucho								
mǎ (*mrāʔ) kůň								
yú (*ŋha) ryba								
shān (*srān) hora								
rì (*nit) slunce								
yuè (*ŋot) měsíc								
yǔ (*wɦaʔ) déšť								
yún (*wən) mrak								

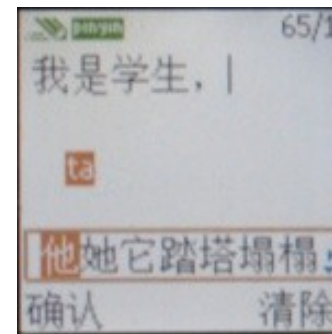
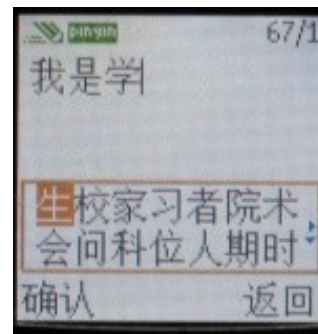
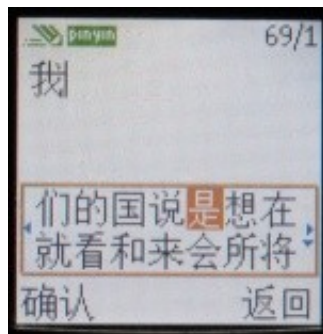
ukázka vývoje čínských znaků

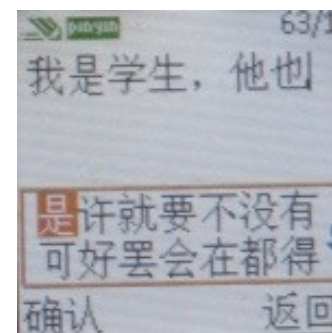
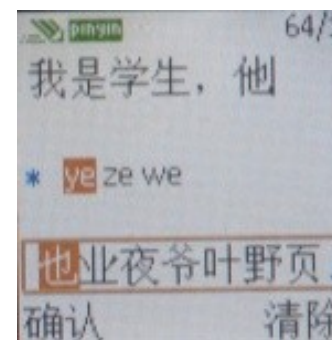
bambusová kniha

- každému typu tahu je přiřazeno číslo (1 = vodorovný, 2 = svislý, 3 = šikmý zprava dolů doleva atd.)
- po stisknutí patřičné číslice se dole objeví řádek se znaky, jejichž první tah odpovídá zmáčknuté klávese (objeví se vždy nejčastěji užívané znaky, jsou jich však tisíce, proto je třeba následně zadat číslici označující druhý tah při psaní daného znaku a nabízené možnosti se takto postupně omezují, až se objeví požadovaný znak – zpravidla stačí zadat 2 – 3 tahy a znak je nabídnut)

- tato možnost je dnes stále rozšířenější
- funguje pouze v mandarínské čínštině, nikoli v dialektech
- využívá mezinárodní transkripci **pinyin**
- věta: „Já jsem student. On je také student.“
 („Wo shi xuesheng. Ta ye shi xuesheng.“)

Původ mýtů a jejich písemné zdroje:

- ve staré Číně se nezrodil – nebo nedochoval – žádný **epos** ani jiné dílo souvisle zaznamenávající původní mýty
- **konfucianismus** (vznikl na přel. 6. a 5. stol. př.n.l.) totiž získal ve 2. – 1. stol. př.n.l. téměř ideologickou **samovládu** (přepisoval i historii, asi i mýty), zabránil vytvoření uceleného systému existujících mýtů a pokoušel se naplnit **existující mýty** svou **naukou**
- přesto se mezi nejstaršími památkami čínského písemnictví dochovala jednotlivá mytologická vyprávění:
- jde převážně o **kroniky** z dynastie **Čou** (tj. 770–221 př.n.l.), dále o filosofická **taoistická díla** a básnická díla (**Čchuské elegie** básníka Čchü Jüana a jeho rozsáhlejší mytologické dílo **Nebeské otázky**, které obsahuje mýty nejen z jihu Číny ale i z dalších území)

- přepracovaný starší mytologický materiál (podobně jako obsáhlá akkadská verze *Eposu o Gilgamešovi* vznikla ze starých sumerských úryvků obsáhlý) jsou mýty dochované z doby po r. 221 př.n.l. – dynastie **Chan** (206 př.n.l. – 220 n.l.), kdy vládl 1. čínský císař **Čchin Š'chuang-ti**, jenž potlačil **kulturu poražených** etnik i knížectví a dal spálit všechny **knihy** (aby si lidé nemohli číst o starých časech)
- posledním zdrojem je ***Klasická kniha hor a vod***, v níž se kromě nově pojatých starých mýtů objevují i jejich staré verze, ale velké množství původních bohů bylo slučováno v méně bohů, často získali i zcela jiný význam, než byl jejich původní (do popředí se staví rozum, odpovědnost a podřízenost řádu i státu)
- (Evropané se začali s čínskou civilizací podrobněji seznamovat teprve v 17. stol. a v 18. stol. se stala předmětem nadšeného obdivu pro francouzské osvícence)

Božstva staré Číny:

- stará čínská mytologie neznala nejvyššího boha, pouze **neosobní nebe** (Tchien), mýty však o něm nepojednávaly, ani nebylo zobrazováno
- bohové původně měli v mýtech **zvířecí podobu** a teprve postupem času začali být **antropomorfizováni**, někteří byli dokonce smrtelníky, kteří byli už za života nebo po smrti zbožštěni; lze je členit:
 - 1) **skupiny bohů**: bohové dveří, krupobití, literatury, manželství, nemocí, 5 hor, roku, noční hlídky, opery a činohry atd.
 - mimořádné nadšení pro divadlo tchangského císaře **Süan-cunga**, vládnoucího v 8. stol., jenž si u dvora držel 2.000 hudebníků, 300 herců a 100 pěvkyně, vedlo po jeho smrti ke **zbožštění hudebníka Siang-Kunga a herce Lao-Langa** – jde patrně o ojedinělý případ v dějinách divadla

- 2) **jednotlivé bohyně**: květin, krásného počasí, hedvábí, ovocných stromů, půdy, sucha, světla, blesku, Měsíce, nápomocné při porodu a nemoci, neštovic, záchodu atd.
 - např. bohyně záchodu je zbožštěná konkubína jednoho úředníka, kterou v 7. stol. úředníková manželka ze žárlivosti zabila na záchodě – jsou jí ženami nošeny na záchod oběti
- 3) **jednotliví bohové**: dlouhého života, zahrad, mořských vln, mostu, větru, hromu, Slunce, chirurgů, lékařství, lovu, ohně, polí a půdy, nevěstinců, prasečího chlívku, zlodějů atd.
 - např. bůh zlodějů nemíval chrámy, mohlo se k němu modlit kdekoli pod širým nebem – uctívali ho nejen profesionální zloději, ale i příležitostní zlodějíčkové – je to původně též zloděj, který se stal bohem, neboť kradl jídlo pro svou matku a synovská láska ho vynesla až na nebesa
- 4) **draci** a jiná **mytická zvířata**, **démoni** (nejčastěji lidsko-zvířecí postavy), **obři**, **panovníci** (dávní císaři), dobří i zlí **duchové**

- v čínské mytologii existují **2 typy draků**:
 - **nebeští** – sídlí v nebeské **Dračí zemi** (Long-po) a za prudkých **bouří** občas přilétají na zem, pokud je však bouře příliš silná, nedokážou už odlétnout zpět a na zemi zahynou
 - **vodní** – ovládají **moře** a jejich vládci žijí v nádherných podmořských palácích
 - na rozdíl od **západního pojetí** draka je čínský drak považován za nositele **dobra a štěstí**

(více in: Josef Guter: *Bohové a symboly staré Číny*)

Mýty staré Číny:

- čínskou mytologií vzhledem k ohromné rozloze Číny dělíme na mýty území **jižních**, **středních** a **severních**:
- z mýtů **jižních kmenů** se dochoval jen mýtus ***Pchan-ku*** o stvoření světa a mýtus o bohyni ***Nü-kua***
- dále je to mytologicky bohatší oblast **severní** a oblast **střední** (povodí **Žluté řeky**), které obsahují množství mýtů o přírodních jevech, horách, slunci, povodni, moři atd.
- mýty lze rozdělit též nikoli podle lokalit, nýbrž podle tematických skupin – do **5 okruhů**:
 - 1) mýty o stvoření světa a lidstva
 - 2) mýty ze světa zvířat
 - 3) mýty ze světa přírody
 - 4) mýty uctívající božstva
 - 5) mýty o bájeslovných panovnících a lidských hrdinech

Jižní mýtus o stvořiteli světa:

- dochován ve více obdobách
- stvořitel světa **Pchan-ku** usnul a coby zárodek spal v **temném chaosu** všehomíra, který měl podobu **vejce**
- po uplynutí **18.000 let** se probudil v tomto temném vejci, kde bylo takové dusno, že se rozzlobil, popadl svou velkou **sekeru** a vejce rozťal na **2 poloviny**
- ozval se třesk, jako by zaraz zahřměly všechny hromy světa, nastal praskot, černé vejce se rozlomilo na 2 půlky: lehké a čisté prvky **jang** ♂ se vznesly a stalo se z nich **nebe**, kalné a těžké prvky **jin** ♀ klesly a staly se **zemí**
- nebe se pak denně **zvedalo o 10 stop** a země narůstala o stejně velkou část, **Pchan-ku** však měl strach, aby se znovu nespojily, proto i on sám denně **rostl o 10 stop** a zůstal mezi nebem i zemí stát celých dalších **18.000 let** (dorostl do výšky 90 tisíc li)

- když se nebe a země ustálily a už nehrozilo jejich rozvíření ve vesmírném chaosu, upokojil se Pchan-ku a rozprostřel své dlouhé tělo po Zemi, aby si odpočinul – jenže **usnul a zemřel**
- svou smrtí dokončil stvoření světa – z jeho dechu se stal **vítr a mraky**, z jeho hlasu **hřmění**, z jeho pohledu **blesk**, pravé oko se rozzářilo a vzniklo z něj **Slunce**, levé se proměnilo v **Měsíc**, z jeho končetin **4 světové strany**, z hlavy se udělaly posvátné **skály**, krev se stala **vodou** řek a moří, z jeho slz pramenila **Žlutá řeka** a **Velká řeka**, z vlasů se staly **hvězdy**, z kůže a chlupů **tráva a stromy**, zuby a kosti se staly **kamením, pohořími a perlami**, pot se stal **deštěm a rosou** (a podle jedné verze se červi z jeho těla stali **lidmi**) a z jeho čela se stala **hora Pu-čou**, která brání nebi a zemi ve vzájemném znovuspojení (podpírá Nebe)
- od těch dob vždy, když má Pchan-ku dobrou náladu, nebe se **vyjasní**, když dostane zlost, tak se **zamračí**

Pchun-ku

O stvoření prvních lidí pojednává jiný jižní mýtus:

- v dávném čase, o kterém nikdo neví, kdy vlastně byl, avšak už bylo nebe odděleno od země, na které žila **zvířata** v bujné zeleni, ve vodách i v povětří, bylo na světě i přes všechno to zvířecí hemžení a ptačí zpěv **smutno** – nebyl na něm totiž člověk
- tehdy se zjevila všemohoucí bohyně **Nü-kua** (též Nü-wa), jež má lidskou hlavu s hadím tělem a každý den **70x mění svou podobu**, a pocítila osamělost
- sedla si pod velký vrch a usilovně přemýšlela, jak stvořit něco **trvalého**, co by zemi učinilo veselejší a živější, načež vstala, ve svahu si nabrala trochu **hlíny**, přidala **vodu**, uhnětla malou **figurku** a položila ji na zem – a jen co se postavička dotkla země, **ožila**
- Nü-kua si prohlížela tu živou bytost, která hovořila, a byla se svým výtvozem tak spokojená, že ve svém díle pokračovala, **hnětla další lidi** schopné mluvit a chodit

- pustota a smutek ze země zmizely – lidi kolem bohyně skákali a skotačili a ona tvořila až do **noci**, kdy usnula únavou, a hned ráno zaplňovala svět lidmi dál, protože jich bylo pořád málo – avšak zaplnit celou zemi se jí nedařilo, ač pracovala **celé dny**, protože se země za těch 18.000 let, co Pchan-ku držel nebe od země, nesmírně zvětšila
- přemýšlela, jak by svou práci zrychlila, utrhla **suchou liánu**, namočila ji v blátě a začala se jí rozhánět. A všude, kde na zemi dopadla kapka bláta, vyskočil malý **člověk** – i tito lidé byli jako ti, které prve hnětla, čímž si nesmírně ulehčila práci a kraje světa se zvolna zaplňovaly, až byly **zaplněny lidmi**
- bohyně si oddechla, jenže t se vyskytl další problém: když lidé začali **umírat**, musela Nü-wa začít **tvořit** opět **další**, aby mrtvé **nahradila** nově stvořenými, a tak přemýšlela, jak by mohl lidský rod **pokračovat jako řeka**, která sice na jednom konci **umírá**, ale na opačném se stále **znovu rodí**

- při pohledu na řeku ji napadlo, že **plodivou činnost protikladů jin-jang** mohou uskutečňovat i sami **lidé**
- a tak určila, že muž a žena budou žít spolu a sami se budou oplodňovat, počínat, rodit a vychovávat své potomky
- od té doby život na Zemi pokračuje z pokolení na pokolení jako řeka a lidstvo se samo **rozmnožuje**

Po stvoření světa a lidí však stihla lidstvo mytická katastrofa:

- lidé žili mnoho let klidně a šťastně, až se jednou strhla rvačka mezi **bohem vod Kung-kungem** a **bohem ohně Ču-žungem**, který zvítězil (oheň symbol světla, voda symbol tmy)
- po urputném zápase totiž poražený bůh vod narazil na **horu Pu-čou**, podpírající nebe – vysoký štít se zachvěl a **rozlomil**
- z výšin se valil **kamenný proud**, země se **otřásla** a polovina nebes se rozpadla – kde předtím zářila obloha, zela velká **temná díra**, nebe se sesunulo k severozápadu, kam od té doby zapadá slunce
- v jihovýchodní části se **země zřítla**, proto tam od těch dob směřují **vodní toky**, po zemi se rozběhly propasti a prolákliny, v lesích vzplály **ohně**, vody se hnuly ze svých míst a nastala **povodeň** – vlny zaplavily souš až po nebesa a země se **proměnila v oceán**, lidi i zvířata umírali
- zřítily se nakonec i **4 světové strany**

- **Nü-kua** byla zarmoucená neštěstím, které poničilo její dílo, a tak začala s námahou **nebe i zemi opravovat**:
- z velkých řek vybrala **barevné kameny**, vykřesala oheň, kameny roztavila na **žhavou maltu** a hrozivou díru v nebi jimi dlouho **zazdívala** – opravený kus nebe je na **noční obloze** vidět dodnes (Mléčná dráha)
- měla však strach, aby se něco podobného **neopakovalo**, když hora podpírající nebe už **nestojí**, a tak se rozhodla **podepřít nebe důkladněji**: zabila velkou **želvu**, uťala jí 4 nohy a rozestavila je do **4 světových směrů** jako **sloupy** podpírající **nebe**
 - viz indiánská mytologie: 4 nohy podpírají nebe (v některých verzích želví, jindy bizoní) a symbolizují nejen 4 směry, ale i 4 dosavadní věky lidských existencí

- na světě se opět rozhojnila **divá zvěř** a **draví ptáci**
- ve středu pevniny se však usadil strašlivý **černý drak**
- Nü-kua rozehnala divou zvěř i dravé ptáky a nakonec zabila i černého draka, aby lidem více neubližovali
- lidem tak zůstala jediná hrozba – **povodně**
- Nü-kua si i však s tímto nebezpečím poradila: nanosila hromady třtiny, spálila ji, popel shrabala na hromadu a vystavěla obrovskou **hráz**, která přívaly vod zastavila
- voda od té doby odtékají na **JV** do velké hlubiny zvané **Hlubina návratu**, lidé se však nemusí bát, že by se prohlubeň zaplnila a voda neměla kam odtékat a zaplavila zemi, protože Hlubina návratu je **bezedná**
- darovala pak lidem dechový **hudební nástroj** podobný panově flétně

Nü-kua spravuje nebesa

Nü-kuina smrt:

- voda se opět navrátila do svých **toků**, zavládl pořádek a **roční období** plynuly zase ve svém koloběhu – mnohá divá zvířata i draví ptáci **vyhynuli**, ale které druhy přežily, stáhly se do **divočiny** a **hor**, nebo zkrotly a **spřátelily** se s lidmi, a rostliny i stromy opět kvetly a dávaly **plody**
- Nü-kua však byla po té námaze tak unavená, že si musela **odpočinout**: sotva opřela hlavu o svah, z něhož vzala hlínu na stvoření prvních lidí, její únava se začala měnit ve **smrt** (stejně jako kdysi **Pchan-ku** i ona po smrti získala rozmanité podoby)
- někteří však tvrdili, že se nakonec ze smrtelných mrákot probrala a na **voze boha hromu**, taženém vodním drakem, odcestovala nad oblaka až do nejvyšších **Devátých nebes**, kde v tichu a klidu žije jako stará **poutnice**
- Číňané ji uctívali jako svou stvořitelku a každoročně jí na **jaře** přinášeli **oběti** (mj. je patronkou **manželství a hudby**)

Mýty pojednávající o světě zvířat:

- patří sem příběhy o **mytických zvířatech** jako fénixích, o dracích, jednorohém vodním zvířeti a dalších
- **Fénix** má tělo bažanta, barevné peří, nádherně zpívá a svým tancem baví bohy a vládce, kde se objeví, tam přináší mír
- **Draci** byli oproti tomu původně mořskými bohy, pak se stali tažnými zvířaty bohů, nakonec králi zvířat (**fénix** byl symbolem ♀ principu **jin**, **drak** byl symbolem ♂ principu **jang**)
 - byli mohutní, 4nozí, s ještěřčími ocasy – a dělili se do 4 skupin:
 - 1. **Nebeští draci** střežící **zemi bohů** nebo bohům sloužící
 - 2. **Draci duchové**, kteří jsou schopni vyvolat **vítr nebo déšť**
 - 3. **Pozemští draci** žijící v **moři nebo řekách**
 - 4. **Draci-strážci pokladů**, kteří hlídají poklady lidí
- byli vnímáni zpravidla jako dobromyslní **strážci vod**, kteří se dovedou **přeměnit** v jiná zvířata nebo i v člověka či se stát **neviditelnými**

- jejich vyobrazení bylo symbolem **císařské moci** (byli mocní)
- na jaře i v létě létali po obloze, měli slabost pro **alkohol** a rádi se napili něčeho ostřejšího, pokud usnuli po dlouhém flámu, prameny řek začaly vysychat
- na podzim se ukrývali na **dně jezer nebo tůní**, zimu trávili **pod zemí**, na jaře vystoupili zpět na povrch a s údery hromů přinesli **děšť**, jenž **oplodnil zemi**
- **jiní draci** pronásledovali **slunce a měsíc** a pokoušeli se je sežrat, když se jim to podařilo, nastala ve dne náhle tma – lidé v Číně pak bubnovali na měděné nástroje, aby se draci lekli a vrátili svůj úlovek na oblohu
- **Drak ohně** svými náladami ovlivňoval život celé Číny: otevřel-li oči, nastal den, když je zavřel, přišla noc – měl hadí tělo pokryté šupinami, rybí ocas, orlí drápy a oči démona, v drápech svíral planoucí perlu, díky které mohl létat, jeho tělo hořelo plamenem, protože přilétal z míst, odkud vychází slunce

